

ANTROJI DALIS

D R A U G A S

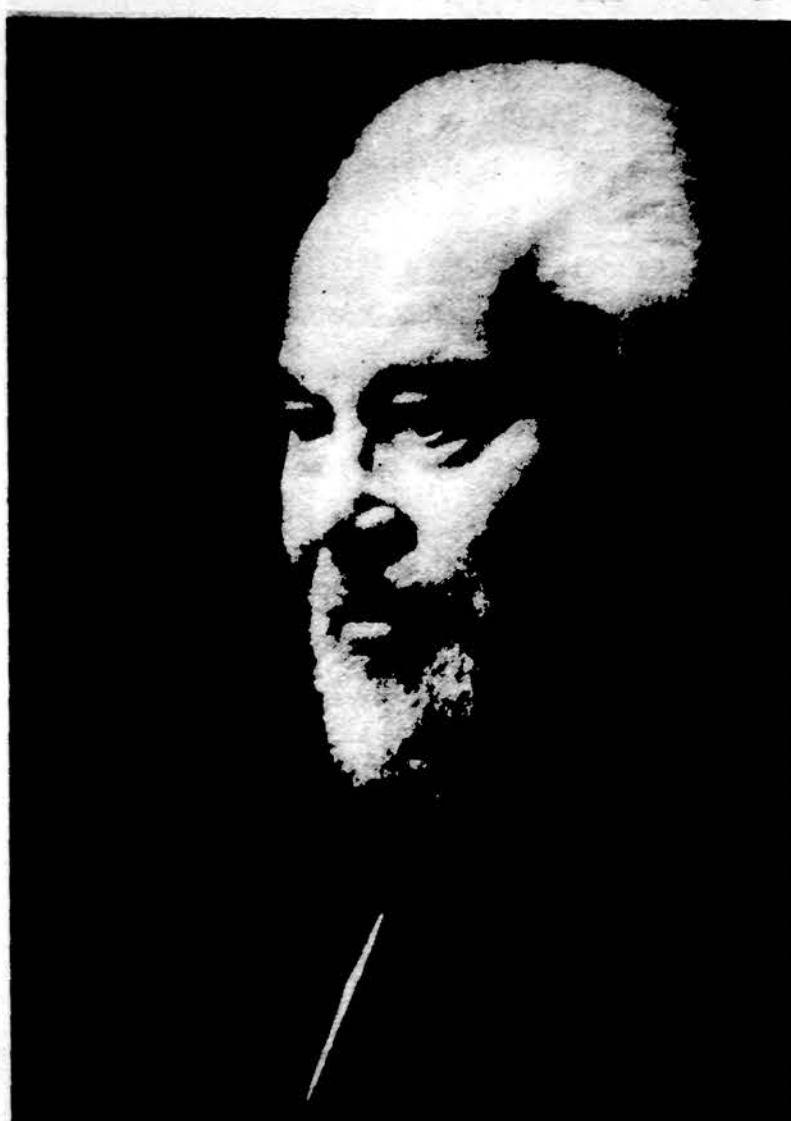
MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

Saturday supplement

1997 m. vasario mėn. 8 d. / February 8, 1997

Nr. 28(6)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Kazys Bradūnas 80-ajam gimtadieniui

Didysis Europos poetas, šimtmečio pradžioje vokiškai rašęs Raineris Maria Rilke yra spėjamas: ar mes nebūsimė buvę leisti šioj žemėj gyventi grynai tam, kad galėtume sėkyti, kad galėtume tarti žodžius, tokius kaip žemė, žolė, medis, šulinys, šviesa. Jis žemė, o tai reiškia visą žmogiskos egzistencijos erdvę, pavadino tiesiog to, kas imanoma pasakyti, namais.

Kodėl jis taip manė, siejasi su visa jo paties, o taip pat ir literatūros mokslo mūsų laikais išvystyta poetika, kurios, aišku, dabar čia neliesime. Bet galvojant apie savo patį gyvenimo laiko numylėtą mūsų poetą Kazį Bradūną, kuriam ateinantį antradienį, vasario 11 dieną, sueis aštuoniasdešimt metų, iš Rilkes norėtusi pasitelkti tą jo poezijos pagrindinę mintį ir motyvą: gyvenime tam, kad galėtumėm tarti žodžius ir tokiu būdu išgelbėti visą kūriniją iš laikino, išvaduoti ją iš jai neatitinkamai nulemtos sunykimo.

O žodžius mums reikia tarti todėl, kad iš viso galėtumėm

milinė...

Ir jeigu visa mūsų civilizacija, atrodo, yra nuolat pavojuje prarasti tikėjamą žodžiais, kas taip ryškiai dabartiniui laikui (pvz., humanitariniai mokslai atsidūrę krizėje, neapsisprendžiant, ar žodžiai ką nors reiškia, kiek reiškia ir ar esame jiems kaip nors įpareigoti), tai vis tiek nepaneigama, kad ta pati civilizacija tiksliai žodžiais laikosi. Mes, lietuviai, tikrai galėtume paliudyti, kad ne kas kita, o žodžiai palaikė mūsų tautinę gyvastį tuos penkiasdešimt tamsos ir siaubo metų — kai buvome pradžioje valstybės, visus jo simbolius, savo teises pasaulyje, kai mūsų žemė iš mūsų buvo išplėsta, įjungta į kažkokią klaidingą politinę sistemą (kuriai dar priverstinai reikėjo liaupsinti — irgi žodžiais) ir niokojama, mūsų žmonės žudomi, engiami, žeminami — mes laikėmės žodžiais, kuriuos gaivino ir nuolat naujai suskambėti leido mūsų poetai.

Iš šitų žodžių daugeliui iš mūsų patys svarbiausieji bus buvę iš Kazio Bradūno girdėti: nuo Vilniaus varpų, nuo Svetimos duonos, nuo Apeigų, Alkanos kelionės iki Donelaičio kapo, Pokalbių su karalium, Užsėgus prie Vilniaus vieškelio, Priešų iki Kraujo rasos sausio tryliktojo, ir jau pastaruoju metu tų ramų, maslių pasivaikščiojimų po Vilniaus senamiestį, tylių prisilietimų prie šventos kiekvieno asmens, mūsų tautos, visos žmogiskos egzistencijos tikrovės — granito grindinio, senos baltiškos plytos, medžio šaknų Antakalnio girioje...

Ir gal kas svarbiausia, Kazio Bradūno poezija mus atveda į ten, kur ir mes visais savo gyvenimo keliais ir klystkeliais tariamės einantys — į namus. Kai poetas viename savo vėliausių eilėraščių taria: *Žodis, / Tavo vieninteliai namai, be abejo, visų pirma jis kalba sau patiam — žinodamas ir išsakydamas savo paties gyvenimo kreivę, pasaulimą ir tikslą — poeziją kaip namus, kur tas gyvenimas išsitenka, išsipildo ir nurimsta. Bet — ir poetas mums šito tikrai nepagailės — jo poetinis žodis ir mums, jo klausantiems, ji skaitantiems, jam leidusiems įsiliesti į mūsų menkesnius ir pilkesnius (nors galbūt panašiai istorijos bei įvairiausių aplinkybių draskytus ir varginamus) gyvenimus, yra sukuręs namus — kur ir mes galime įžengti, prisiglausti, susilieti... ir nurimti. Ir prie savo tautos ištekų ir jos dygtį kelių, ir jos ateities apnėsių, ir galutinai — prie Dievo, ar kaip bevardinsime vorskę, iš kurios viskas išteka, klaidžioja, stekia, kuria ir į ją sugrįžta. Daugiau turbūt šioje žemėje negalima tikėtis nei prašyti. Kokia didelė dovana, kokio laimės, kad Kazys Bradūnas tų namų duris savo žodžių laiko mums atvėręs. Ačiū jam.*

(a. il.)

Šiame numeryje:

Sveikiname poetą Kazį Bradūną 80 metų sukakties proga • Jurgio Jankaus laiškas apie Tauros Zarankaitės-Underienės tapybą • Prisimenant Jurgio Jankaus sukaktuvių šventę Detroit'e • Trijų karalių dovana Onei Baliukonytei • Onės Baliukonytės eilėraščiai • Sintautų monografija

Kazys Bradūnas

SAPNAS APIE ŠIAURĘ

Vėsių, begalinėje šiaurėj
Tėviškės sodai šlama
Man kas naktį sapnuos.
Vėsių, begalinėje šiaurėj
Žvaigždės virš protėvių namo
Klausosi žemės dainos.

Vėsių, begalinėje šiaurėj
Ant Nemuno kranto molėto
Miega šventi ažuolai...
Kaip gera... Tartum gulėtų
Aukšto piliakalnio kalne
Ir mano menki pelenai...

Vėsių, begalinėje šiaurėj.
Furthof, Vokietija, 1945

ŠVENTOJI VERSMĖ

Prie grūblėto ažuolo rymoja
Girių Dievas veidu mediniu,
Samanotos Girių Dievo kojos
Plaujamos šventųjų vandenu.

O šaltini miško stebuklingas,
I tave rankas pavargusias tiesiu.
Ir jėga pavasario audringa
Plaukia nesuvaldoma tamsiu

Labirintu atgaivinto kraujo,
Plaukia liūtim, karšta, laukine...
O, jaučiu — tai žemė atnašauja
Girių Dievo garbei ir mane.
Muenchen, Vokietija, 1946

APEIGOS TAUTOS ŠVENTĖJE

Kai Istorija, ižiebus melsvą ugnį,
Šlaksto žemę žuvusių krauju
Ir per amžių juodąjį bedugnę
Mostelia su želmeniu nauju,

Aš klaupiuos i pašvęstąjį smėlį
Su didžiu stebuklo laukimu
Ir kiekvieną kritusio šešėlį
Kaip kautynių vėliau imu.

O tautos dvasia sparnus ištiesia,
Lyg ošimą tolimų dainų,
Ir, giedodama herojišką giesmę,
Kyla iš liepsnos ir pelenų.
Muenchen, Vokietija, 1947

PARTIZANŲ BALADĖ

Tik suplojo rankomis tėvas,
Ir atbėgo gražūs žirgai.
— Ko neėdat žalios žolės,
Ko negeriat marių vandenio?

Ir stovi žirgai,
Nė galvų nepakelia.
— Kaip mumis esti žalia žolė,
Kaip mumis gerti marių vandenai —
Nuo ažuolo eina kraujo laštakis
I miško gilumą.

Tik suplojo rankomis motina,
Ir atplaukė baltos gulbės,
— Ko nelesat aukso grūdų,
Ko negeriat sidabro vandens?

Ir plūko gulbės,
Galvų nepakeldamos.
— Kaip mumis lesti aukso grūdai,
Kaip mumis gerti sidabro vanduo —
Per ežerą eina kraujo laštakis
I miško gilumą.

Ir pravirko sesuo balsu
Ir išėjo brolių ieškoti
Kruvinu laštakiu
I miško gilumą.

SAULĖS APEIGA

Tu inešei man saulelę
Pro durų aprūkusių staktų —
Dabar vos atminti galiu,
Kai pabeldei akmenėliu
Mano lopšį —
O aplinkui kaip sapnas, kurio netekai,
Jau budo Romintos miškai.

Padėjai tada man saulelę,
Lyg perkeistą duoną ant stalo —
Ir drobė išbalė.
Paskui prasidėjo ilga
Gyvenimo apeiga,
Kurioje, kaip kodylo grūdai,
Kvepėjo Romintos žiedai.

Kur tu dabar, saulelę,
Užpūsta, išnešta, užkasta?
Ar paliesiu ten žemę kakta
Klausdamas, ar galiu
Pasibelsti akmenėliu
Tavo karstan
Tenai, kur vėlai vakare
Šlama Romintos giria.

KRAUJU KRIKŠTYTI

Mano genties
Pirmajam pilkapy guli
Visi jauni
Visi gražūs,
Su rūtom prie kepurų,
Susiję su mirtimi.

Kas juos paguldė?
Kam juos užklojo
Ten,
Kur sauso šaltinio dugne
Plyšta žemės širdis...

Imk ir laikyk
Balto haulo žvakidę —
Nekvepuok... Neužpūski
Mėlyno lino liepsnos...

Dabar
Mano tautos
Paskutiniam pilkapy brinksta
Legendos grūdai,
Sėkla dainos,
Ir krauju krikštyti
Tampa vėl gyvybe.

KRAUJO RASA

Kraujo rasa žiemos vidury
Ne ant žolės — ant miesto,
Kas nušluostys kraują nuo grindinio —
Nuo šventojo Vilniaus veido?

Geležinis Vilkas jį laižo,
Kraują sugeria Vilniaus verbos —
Po žeme, bokštuos, danguj
Gaudžia Velykų varpai.

Chicago, 1991 —

MALDININKAS

Čiagi stovėjo —
Buvo žmogus,
Atėjęs i Vilnių
Kaip maldininkas
Ir atgailautojas,
Ir kaip sukilėlis
Visai neseniai
Ir prieš šimtus metų.

Laiko žarijose
Gruзда jo pėdos.

Kaip man dabar
Nusiauti basam
Ir atsiklaupiti
Ant šventojo
Granito grindinio
Kraujo žarijų.

Vilnius, 1992 —

BALTISKOJI PLYTA

Anapus laiko pasislėpsiu —
Už saulės, už nakties tamsos,
Kur prie šventų, gyvų griuvėsių
Takas vingiuodamas sustos,

Ir seną, baltishąją plytą
Paliesiu gydančiu pirštu —
Būk tu, i kraują pamirkyta,
Istorijos sakramentu.

Vilnius, 1992 —

GIRIŲ TRAUKA

Aš išeinu. Ir grįšiu vakare.
Man reik pabūti ant šventos kalvos,
Kur tolyje Antakalnio giria,
Kur medžių šaknys tartum Lietuvos

Pritvinke kraujo venos.
Ten tolyje Antakalnio giria...
Ne dėl poezijos ir ne dėl meno
Aš išėjau ir grįšiu vakare.

Vilnius, 1992 —

VIENTELIAI NAMAI

Pasaulyje tapai klajūnu,
Ir tėviškė ne tau, ne ta.
Kur tu dabar nuvesi sūnų
Paliesi žemę. Ji šventa.

Gerieji žmonės dar tau rodys:
Tu čia, tu ten, tu aplamai,
O pasiliko tiksliai Žodis,
Tavo vieninteliai namai.

Vilnius, 1992 —

Laiškai iš Michigan

Žvilgsnis į Tauros miniatiūras

Miela Aušra,

Prieš keletą dienų patekau į Tauros Zarankaitės-Underienės tapybos darbų parodą. Ji vyksta galiuką į vakarus nuo Detroit'o esančiame Ann Arbor mieste, Berman galerijoje. Patekau į atidarymą. Bet, Aušra, juk ir pati gerai žinai, kaip būna parodų atidarymuose: prie kiekvieno paveikslą po krūvą galvų, per kurias paveikslas ne nematyti, ypač jeigu parodos patalpos nelabai erdvios. O Berman galerija tikrai nedidukė, tai tampa lengviau paklausti, ką kas šneka negu pamatyti apie ką šneka. Čia išgirsi apie tai, ką kuris kuriame paveiksle mato bei kaip mato, net ir tai, ko paveiksle nėra, bet būtinai turėtų būti. Kiti nieko nesneka. Tyliai vaikšto nuo vieno paveikslą prie kito. Pagalvoju, kad jie tyliai šneka su tokiu pat tyliu paveikslu, o gal paveikslas tylumas paskatina pasišneketi net ir su patiu savim. Kiti būreliai svarsto, ne kas ant sienų, bet kas patame pasaulyje, ir aišku, kad pasaulio įvykiai daugiau sveria – jie nuolat kinta, rytas bus visai kitokie, o paveiksai, jau syki pabaigti, visada bus tokie pat. Kai viskas čia pat susitelkia, į paveikslus geriau įsiziūreti beveik neįmanoma, ypač į Tauros, matuojamus ne pėdomis, net ne spindžiais, bet tik gniaužtais ir pirštais. (Buvo laikai, kai taip matuodavo. Ir aš taip tada matuodavau, nors mano gniaužtas buvo bent du kartus mažesnis už tėvo.) Beje, dar matuodavo ir delnais, o kai daugumą Tauros paveikslų galima geru delnu uždengti, tai juos palieku kitų akimis, o aš atveriu ausis paklausti, ką sako kiti.

Iš lengva sugaudžiau, kad daugumai labai prie širdies septynių colių kvadratis, vardu „Auka“. Jame dvi lieknės žmogystės, i viena kitą atsigręžusios, kelia aukos taures, jų tarpe iš mėlynų vandenių per vingrų horizontą ir aukštybes kyla šviesus spinduliuojantis kalnas. Viskas, ir kalnas, ir aukotojos, ir net horizontas iš centro pastumti į dešinę, kad liktų vietos iš už žalsvo rutulio krašto žvelgiantiam, labiau jaučiamam, negu į akis krintančiam, žalsva kepurė, mėnanti karališką vainiką, apsisavinavusiam padarui, kuriam toji auka atrodo tikrai nemaloni. Net nugirdau vieną lankytoją, ta miniatiūra susižavėjusi, sakant: „Jeigu būtų didesnis, tikrai paimčiau“.

Ta nugirsta pastabėlė mane iš karto numetė į gerai žinomą, bet vargu ar išaiškinamą, žmogaus savybę. Žmogų kažin kodėl traukia dideli daiktai: kvapą gniaužianti kalnų didybė, akimis neaprepiamos vandenių bei dykumų platybės, padangų aukštybės, i tas aukštybes besistiebiančios bažnyčios ir jas jau kur kas pralenkiant naujų laikų dangoraižiai. Jis aiktioja žiūrėdamas į didžiulius imantriai suderintus gėlynus, bet retai testabėli prie vienios gėlės, kurioje ne retai sukaupia ne mažiau grožio negu sniegu pasidabinusiose kalnynuose. Spėju, kad jausdamas savo dvasios neribotumą taip mėgina gelbėti savo inertiško kūno galių menkumą.

Bet parodose kartais atsitinka kitaip. Prieš daugokai metų Toronto užkliauvau į Vytauto Igno parodą, kurioje šalia savo puikių grafikos darbų bene pirmą kartą rodė didelius liaudiškos tapybos paveikslus. Tada nugirdau tokią šneką: „Tuos du tikrai reikėtų paimti, bet kad baisiai dideli, kur juos dėtumėm. Nė į vieną kambary netilps“. Taigi ne tik kūnas, bet ir jam priderinta aplinka

Tauros

Gintaro Zarankos nuotrauka

neleidžia dvasiai savais keliais lėkti. O gaila.

Atleisk, Aušra, kad nukrypau į šalį. Bet nukrypau ne taip sau, bet gal ir nevykusiai, norėdamas pabrėžti žmogaus traukimą į didumą. Juk ir tokia Georgia O'Keeffe irgi mėgino į dideles drobes sudėti žavų horizonto spindėjimą, Church savo talentą dėjo į kvapą imančius didžiulius gamtovaizdžius, o Taurą radau susitelkusią dideles temas su spausti į delnų uždengiamus paveikslus, i miniatiūras, kurias jos tėvas Pranas Zaranka vadina pašto ženklukais.

Parodoje pro kitų galvas žvalgydamasis pagalvoju, kad ji yra minties tapytoja, atseit pir-

ma susikuria pati, o gal išmasto kokio filosofo teiginį ir tada savo mintį išsako paveikslu, bet kai vėliau pašnekinau ją pačia, pasirodė, kad klydau. Ji greičiau jausmo, nei proto tapytoja; greičiau poetė, ne filosofė. Pradedama dažniausiai jokios apibrėžtos minties ji neturi. Tik nerimą. Tik traukimą tapyti. Pati mintis išsiskristaluoja, iš kažin kur ateina tik beždžiant spalvomis, lyg spalvos ir jų deriniai ją pasamoneje glūdėjusią sugebetų iškviešti. Tada jau gimsta ir konkrečios, iškvieštą mintį išsakančios formos. Seniau toji spalvų ir jų derinių iškviešta mintis taip ir likdavo abstrakčiuose spalvų susigrupavimuose,

Tauros

„Ariadne“, 1996
Akvarėlė, 7 x 7

Tauros

„Alfa“, 1996
Akvarėlė, 7 x 7

bet šiuo metu ji vis ir vis dažniau išsirutulioja į žmonių pavidalus. Toks Tauros prisipiešinimas ir mano galvojimas, net ir matymas, daug kur pakito. Pradžioje minėta daugeliui patikusi „Auka“ man nuslinko tarp Vydušo žmonių slėpinių ir Biliūno Laimės žiburio. Ir vienur, ir kitur reikėjo aukos.

Dailutis „Alfa“ nuaklėndė net ligi pirmųjų tėvų – skinti ar ne skinti, ragauti ar neragauti, kai šmaikšti pagunda apie kojas drakoni, o Viešpaties blanki mėnuo liška šviesa tik kažin kur iš žalsvų tolimų žvelgia. „Balance“ iš amžių glūdumos iškyla viškam, ypač visko tariamam valdovui žmogui, pusiausvyros būtinybė. Jis iškeltas aukštybėn, bet ir pasvertas toje aukštumoje ant tobulos smailumos. Užkeltų mažo kluptelėjimo, menkiausio susviruliuojimo, ir visa trapi didybė nusmuks, nugarmės i galo neturinčią tamsumą. Vis tiek, i kurią pusę pasvirsi, galas bus vienodas. Ar negalima i tą mažą paveikslėlį sutalpinti ir visos žmonijos istoriją ir savo paties kasdienybę. Beveik šaliai kabas „Bend“ tą sprendimą sušvelnina, lyg ir teigdamas, kad šalia kritiško pusiausvyros momento yra dar ir skrydis. Nors ir jam yra riba, neleidžianti kilti i aukštybes, bet ir staigaus kritimo, bent tuo tarpu nematyti. Tik nežinia kur vedas gana jaukus spalvingas nuolinkis. Kas gali žinoti, kas skrydžio laukia to nuolinkio gale.

„Bond“ ir „Impasse“ lyg ir praveria ar tik bando praveriti dar kitą žmogiško pasaulio kamputį, kai patys savęs nesuvokdami mėginame rasti rytį su dar labiau nesuvokiamu kitu. Atsigręžę ryšio stokos akligatvėje, pasijuntame nevertai sukrėsti. O „Plea“ jau nei malda, nei atsispažinimas nebeįėjusia sumegsti ryšio. Grakštus, bet tvirtas mostas sakyte sakot: „Eik sau nuo mano vargšės galvos!“

„Annache“ jau daug atviresnis, jis visiškai išplaukia iš miglotų visokių žmogaus būsenų. Jis aiškiai ir gariai išsako netekimo skausmą, užtat jau labai artimas Pietai. Tik Pietoje Dievo motinos skausmas yra skausmas galutinio netekimo, toka, kuriame nebėra jokios vilties. Tai skausmo veriantis galutinis susitaikymas su tuo, kas atsitiko, o „Annache“ moteris neša savo mylinčią su viltimi, kad kas nors gal jai dar padės. Vilties vedama ji nebėra, bet plėtojanti taku lyg plaukte plaukia. Ją neša nebe kojos, bet viltis.

Negaliu nepaminėti ir grakščiosios „Ariadnos“, gracingai besitvarkančios su palaide siūlu. Ar ji iš tikrųjų Tesėjui čia pabėgimo kelią žymi, ar kokią mūsų dienų žmogišką bėdą matuoja, sunku atspėti. Neramioje mėlynėje paklydęs taikinio skritulys lyg ir sakyktų, kad šį kartą „Ariadna“ turi galvoje ką kitą, sunkiai atspėjama, nes veidą nuo taikinio nusukusi kitur. Gal tai ženklas, kad mums iš savo labirintų kelią reikia rasti patiems. Kad „Ariadnos“ šiais laikais nesimėto.

Aš nežinau. Neatėjo į galvą paklausti Tauros, su kokia mintimi ji tą miniatiūrą kūrė. Nesvarbiau su ja ne kitų paveikslų. Ir tą laišką, miela Aušra, rašau sėdėdamas labai toli ir nuo parodos, ir nuo tos parodos autorės. Rašau tuos paveikslus svarstėdamas tokius, kokius ligi čia atkeliovo mano atminty. Ir keista, mano atminty jie nebe miniatiūros, matuojami nebe gniaužtais ir pirštais, bet nebereminami jokiais rėmais. Kaip tik šiuo metu „Annache“ ateina iš toli anapus sienos ir pripildo visą akių erdvę. Nepagalvok, Aušra, kad haliucinuoju. Ne, aš visiškai blaivus, tik atsimenu. Ir atsimenu, kaip paprastas žiūrovas, ne kaip koks visų dailės plonybių ir imonių žinovas. Tokie gal atsimintų visiškai kitaip, o didžiulį gal net ir visiškai nusteimintų, bet ar paprasti žmoneliai nebe-

turėtų teisės pasakyti, ką jie mato? Šį kartą paroda sužadino tokias mintis, kitas pasidairymas gal sukeltų visiškai kitokias. Ką aš vargo žmogus galiu žinoti?

Nežinau, ką gali pasakyti apie jos tapybos būdą žmonės, kurie viską žino apie dailės technikas, bet man jis prie širdies. Žinau, kad universitete ji mokėsi vandeninių dailės tapybos, bet vargu ar ji bėseka tuo, ką tada buvo išmokusi. Atrodo, kad ji bus nuėjusi visiškai savo keliu. Tų mokslų nėjusiai akiai neretai net sunku pasakyti, kokiais dažais jos paveikslai yra tapyti. Ji dažo, dalį, ką uždėjusi, nuima, vėl dažo, vėl nuima ir dirba tol, kol ir mažiausiam paveiklo plotely spalvų ir formų santykis visiškai patenkina jos akį, o kartais gal ir net tik tol, kol popierius tokį „kaninimą“ ikenčia. Užtai jos paveikluose nėra lygių, nuobodžių plokštumų. Visos paveiklo vietos pilnos jaukus mirguliuojimo, bet dvelkiančio tokia ramybe, kad iš pradžių net nesijauti žiūrį ir nežinia, kiek spalvų, labai išlygintą derinį. O už to išdailinto derinio dar randi ir plaudantį mintį; jos paveiklai tampa net ilgam atmintini. Ir turbūt ne man vienam.

Sakosi, kad jai ypač artimi yra Klee, Redon, Ciurionis. Labai ją veikia ir muzika. Sakot: „Net dažnai jaučiu, kai muzika įlietia į tapytojų vyksmą ir jos nuotaiką atkamba paveikluose“. Seniau daug pastangų dėdavo patiam paveiklo tapymai, dabar didžiausią dėmesį skiria sielos atvėrimui paveiklu. Tokia dvasinė būseną esanti paveldėta iš motutės, kurios gyvenime tilpo ir kasdieniniai rūpesčiai, ir malda, net ir rožės. Jai vienas nuostabai pynei i pilnutinė, i aukštumas kylanti, buvimas. Iš motutės išmokusi, kad mes ne taip sau atsitiktinai gamtos dėsnų krūvon sumesti medžiaginiai padarai, kad turime ir sielas. Ir dar daugiau, kad tos sielos nėra kur nors šalia mūsų, bet kad jos esame mes patys, todėl ir neužtenka vien rūpintis, ką valgysim, kur būsim, kuo apsidengsim.

Taura ypatingai dėkinga motutėi, kad per ją ir ji išmoko nepasitenkinti vien kasdieniškais būtinybėmis. Ji tiki, kad tai atsidūri ir jos paveikluose, nes ji sąmoningai siekia ne vien formų ir linijų santykio, bet siekia minčių, jausmų ir nuotaikų plėtojimo. O toliau ją vis labiau ir labiau traukia pats žmogus. Taip dirbdama ji vis labiau pajunta, kur yra jos tikroji vieta. Kaip pati sakot: „Dirbdama studijoje suranduo vietą, kur jaučiuosi priklausanti, kur randu ramybę ir laisvumą – randu save“. Ką, miela Aušra, begalima būtų daugiau pridėti.

Jurgis Jankus

Jurgis Jankus sukuriantis šventę: (iš kairės) rašytojas Paulius Jurkus, dailininkė Danguolė Jurgutienė, sukuriantis šventę Jurgis Jankus ir Asta Jurgutytė.

Jurgis Jankus giedama „Uglausių metų“ su sukurtųjų šventėje Detroit'o Dievo Apvaizdos Kultūros centre.

Jurgio Jankaus šventė
Detroit'e prisimenant

PAULIUS JURKUS

Susitikti Jurgį Jankų jau yra didis džiaugsmas, nes prieš tave prasivers knygu knygos, praeitis ir dabartis bus pilna šilumos. Tą patyriau, aplankęs šį žymų rašytoją, kai Detroit'o lietuvių įspūdingai paminėjo jo 90 metų sukaktį. Tiesa, ta sukaktis buvo pernai metų liepos 27 dieną, kada siautė šiltoji vasara. Taip Detroit'e ji buvo paminėta rugsėjo 8 dieną.

Iniciatyvos ėmėsi grupelė judriųjų žmonių ir Lietuvių Bendruomenės Detroit'o apylinkė. Pradžioje 10:30 v.r. Dievo Apvaizdos bažnyčioje buvo pamaldos. Mišias aukėjo buvęs parapijos klebonas kun. Viktoras Kristiūnevičius ir dabartinis klebonas kun. Valdas Valdemaras, kuris mišių pradžioje sukurtyvininką palaimino.

Drauge tą dieną buvo ir „Žibučio“ lietuviškos mokyklos mokslo metų pradžia. Mišiose dalyvavo mokiniai, jų kokia 40 mergaičių buvo pasipuošusios tautiniais drabužiais. Aukos atnešė Jurgis Jankus, jo sūnus

Almis ir vaikai Laila; mokiniai atnešė vadovėlių ir gėlių vainiką, kurį padėjo prie altoriaus. Švęstymus atliko vaikai Paulius Jankus, mišiom patarnavo trys provaikaliai, giedojo Asta Jurgutytė, vargonavo Rūta Giedraitienė.

Dievo Apvaizdos bažnyčia yra dar nauja. Jos architektas – dr. Alfredas Kulpa-Kulpavičius, išpuošta dailininko V. K. Jonyno vitražais, dailininko Jurgio Daugvilos medžio reljefiniais drožiniais. Bažnyčia moderni ir jauki.

Po pamaldų tuoj koridoriumi perėjo visi i Kultūros židinio salę. Ji erdvi ir patogė, scena įrengta jos šone. Salę papuošta ir parengta šiai rašytojo šventei. Prie

(Nukelta i 3 psl.)

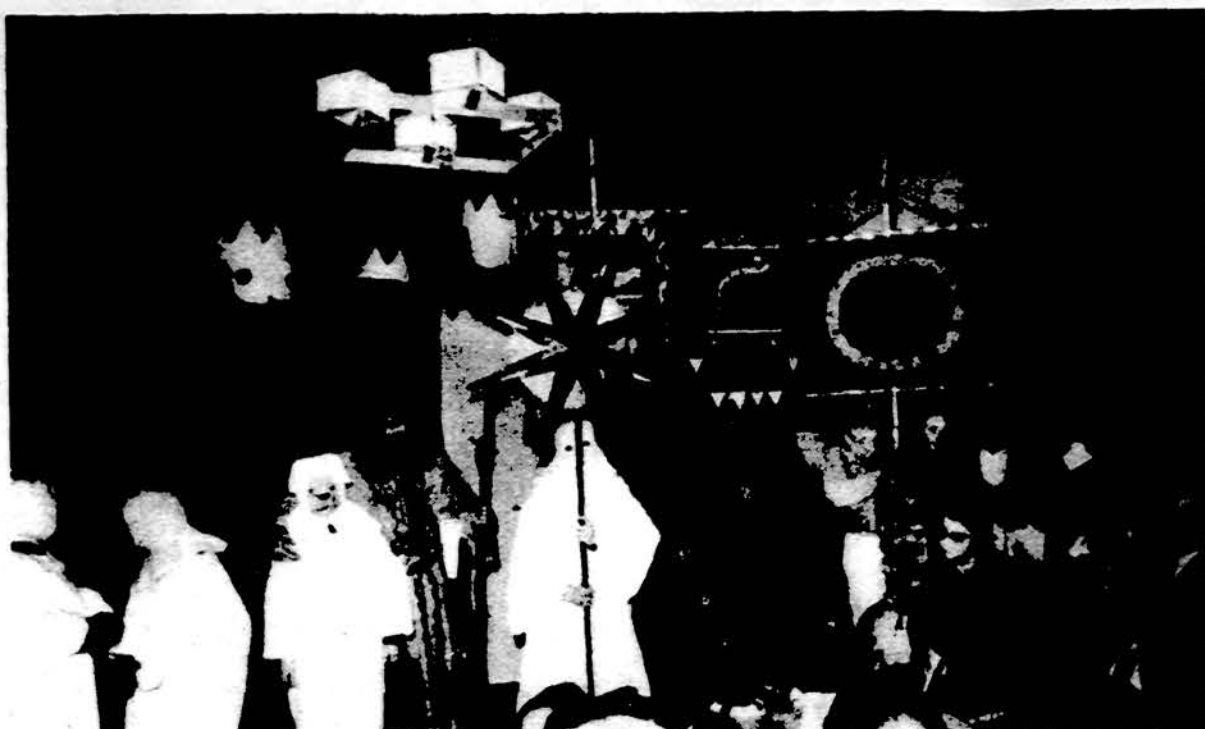
Onė Baliukonytė – Rašytojų sąjungos laureatė

ALGIMANTAS
ANTANAS
NAUJOKAITIS

Jau tapo tradicija Trijų Karalių dieną paskelbti Rašytojų sąjungos premijos laureatą už geriausią praėjusių metų knygą. Ir ši kartą su angelų sargų pagyda, su Krivių Krivaičiu (šio kaukėto palydą vaidino Pavilnio lietuviškosios mokyklos mokiniai ir Vaikų kūrybos namų „Atžalynas“ jaunuomenė) i Rašytojų klubą atlingavo Trys karaliai ir įteikė gėlių puokštę poetei Onėi Baliukonytei, pasak Krivių Krivaičio, patačiusiai bokitą iki pat dangaus. Tą užuominą greitai išaiškino Rašytojų sąjungos literatūrinės premijos komisijos sekretorius poetas Sigitas Geda, paskelbdamas, kad už komisijos geriausiai įvertintą 1996 metų knygą – poezijos rinktinę *Božaitė* premija paskirta poetei Onėi Baliukonytei. Sigitas Geda perskaitė komisijos posėdžio protokolą. Jame rašoma, kad Onė Baliukonytės poezija gražiai derina tradicinę formą ir kupiną dvasinės įtampos žmogiškos būsenos raišką. Tyrumas ir skaidrumas išskiria šią knygą iš daugelio kitų, plūstančių purvu ir dvasiniu nykuliu.

Įteikdamas laureatės diplomą ir 2,000 litų premiją, Rašytojų sąjungos pirmininkas Valentinas Sveticikas pasiūlymą, kad jau šeštus metus šia premija pažymima knygą gali būti ir ne pati geriausia metų knygą. Konkursą tvarka tai nusprendžia patys kolegos rašytojai.

Konkurse dėl premijos dalyvavo iš tiesų talentingi, pirmą idomias ir geras knygas išleidę prozininkai ir poetai – Juozas Apulis, Alfonsas Nyka-Niliūnas, Judita Vaičiūnaitė ir Vanda Juknaitė. Balsei dauguma aukščiausias įvertinimas atiteko Onėi Baliukonytei *Božaitė*. Pasak Valentino Sveticiko, šioje poetės knygoje iš tiesų yra daug ypatingos dvasinės įtampos, maksimalizmo, rūpestių ir dvasinių polinkių gretinimo, svarios išraiškos. Sveticikas priminė, kad Onė Baliukonytė – jau dešimti Rašytojų sąjungos literatūrinio konkurso laureatė. Prieš ją tokia pat premija įvertintos Leonardo Gutausko, Antano A. Jonyno, Jurgio Kuntino, Henriko Čigriejaus ir Nijolės Miliauskaitės knygos.

Trijų karalių palyda, įteikiant Rašytojų sąjungos premiją Onėi Baliukonytei (sėdinti dešinėje) Rašytojų sąjungos klubo, Vilniuje.

Onė Baliukonytė sveikina Rašytojų sąjungos pirmininką Valentą Sveticiką. Už jo sėdi Kasty Arnoldo Baryso nuotraukos

(Trumpi Onė Baliukonytės gyvenimo ir kūrybinės veiklos bruožai: ji gimė 1948 metais Alytaus rajono Kanbėnų kaime, baigė Vilniaus universitetą, dirbo žurnalo *Mokslėivis* ir kitų redakcijose. Dabar užsiima vien literatūrine veikla. Yra išleidusi šešias poezijos ir viena eseistikos knygą.)

Apie Onė Baliukonytės poeziją jau savo, o ne konkurso komisijos nuomone išreiškė antrą kartą kalbėjęs Sigitas Geda. Pasak jo, Baliukonytės poezijos principas atina iš romantikų. O romantizmas – tai žiūrėjimas iš aukščiau.

Geda priminė poeto Albino Žukausko pasakymą, esą senovės lietuviai pasakas ir dainas turbūt sudėjo stovėdami ant piliakalnių. Nuo kalno vaizdas visuomet gražesnis, romantiškesnis. Tokia ir Onė Baliukonytės poezija. Onė Baliukonytės kūrybą skaičius aktorė Rūta Staliūnaitė pradėjo nuo eilėraščių, skirtų poetės motinai. Beje, ir pati poetės motina – žilagalvė, skarele apseigubusi dūklė, dalyvavo šiose jos dukrai skirtose iškilnėse, klausėsi jos eilių. O pati laureatė, apdovanota puokštėmis gėlių, nuodirdžiai padėkojo kny-

gos leidejams ir vertintojams, visiems susirinkusiems šia proga i Rašytojų klubą. Padėkojo ir gydytojams, kurie ją, sunkiai susirgusią, neseniai gydė, kaip sakoma, pastatė ant kojų. Puokštę gėlių poetė įteikė ir jos gydytoja Laima Gričiūtė, pasakiusi, kad tokios ramios, dvasingos pacien-tės seniai neturėjusi.

Ona Baliukonytė paskaitė keletą nuodirdžių eilėraščių, kuriuos parašė, neseniai gulėdama ligoninės palatoje. Keletą jų autorė atrinko *Draugo* kultūriniam priedui, kurie spausdinami greta.

Onė Baliukonytė

Sėdžiu ir čiulbu
Pasaulio Medžio viršūnėje:
Aplinkui daugybė saulių –
O nė vieno mėnulio...
Laikas kažkur pasitraukė –
Šilta spindulinga erdvė
Persmelkta sferų muzikos...
Išlipti ar pasilikti?
Sugrįžti i žemę
Ar? – – –
Dukters maldaujančios akys,
Pilnos gailaus dėkingumo,
Klykia ir klykia be žodžių –
Peršaukdamas net
Dieviškąją harmoniją:
Mama, pabusk! – – –
Ir tu, vėl pamiršusi,
Kad moku gražiai čiulbėti,
Guli daug nuogesnė
Už gruodžio nuogiausią medį
Reanimacinėje palatoje –
Ir kaleni dantimis
Kietą gyvenimo ritmą:
Sveika sugrįžus!

Varnos ir žvirbliai,
Šios visų atšiauriausios
Mano žiemos bičiuliai, –
Aš taip pat mintu atliekom
Nuo gerų žmonių stalo...
Sapnuose ir pabudus –
Kapstausi dvokiančiuose
Svetimų aistrų sąslyvynuos:
Gal aptiksiu, manau,
Nors trupinį Meilės...
Ant kietai išmintų takų –
Ir angelų, ir galvijų –
Iškau ko nepametus,
Nes nieko seniai neturiu – – –
Gal tai, sakau, ir yra
Puikybė, tampanti Nusižeminimu?
Arba tikroji Laisvė?..

Trys rožės
Magiškuoju kvapu
Staiga pripildo prasmės
Beprasmį Kažko laukimą –
Ir absurdo dvasia pranyksta...
Ir langas.
Pro kurį ketinai išskristi,
Pats kietai užsidaro,
Užsikryžiuoja,
Užsikala...
Tarp metafizinės
Savo avarijos nuolaužų
Vėl ieškai kur kas daugiau
Nei įmanoma rasti:
Tiesiog – gyvenimo...

Melstis ir melstis –
Net žodžiams visiems išsekus,
Lyg kiekviena akimirka
Būtų jau paskutinė...
Sekundžių lengvus lukštelius,
Valandų pilkas išnaras,
Dienų ir mėnesių mumijas
Laidot giliai širdyje – – –
Pagaliau
Jūs galėsite užrašyti:
Čia ilsisi ta,
Kuria nugalėjo Laikas...
O gal –
Kuri pati nugalėjo,
Nes tikėjo Amžinatvė?

Lapas po lapo,
Akimirka po akimirkos,
Kibirkštis po kibirkšties –
Išsirašyti,
Išgyventi,
Sudegti –
Ir pakilti iš pelenų
Nelyginant feniksui...
Paskui, praplėšus krūtinę,
Girdyti jus tyriausiu
Širdies krauju –
Lašas po lašo...
Tobuloji savimeile!

Jurgio Jankaus šventė Detroit'e

(Atkelta iš 2 pol.)
vienam objektui, ieškant gamtoje gilesnės prasmės. Šios abi parodėlės atidžiau buvo apžiūretos po visos programos.

Scena buvo atidara, ir ten buvo išstatyta kokia dešimt didelių skydų (8 x 4 pėdos). Prie skydų buvo pritvirtinti padidinti autorius parašytų knygų viršeliai. Pirmasis skydas buvo skirtas šiai šventei, ten buvo įrašyta „Sveikiname Jurgį Janką – 90“.

Skydą apipavidalino nuolatiniš skydų kūrėjas Mykolas Abarius. Salėje prie scenos vidurio buvo pastatytas didokas pultas, skirtas programos vadovui ir kalbėtojam. Salėje išdėstyti apakriti stalai ir papuošti. Prie stalų ir susėdo publika, kurios buvo per 120. Visam pokyliui vadovavo Valentina Rauckienė. Malda sukalbėjo kun. Valdas Valdemaras. Pakaitos šampano taurės, sugiedota „Ilgiausių metų“. Pasveikintas suaktyvininkas ir jam užkūta grafi juosta, austa Lietuvoje. Taip dabar rašytojas Jurgis Jankas atrodė lyg koks senoviškas „maršalka“.

Gausūs valgiai bufeto stiliumi buvo išdėti ant ilgų stalų. Visiem reikėjo pasirinkti, ką mėgsta. Prie kavos buvo patiekti ir tortai.

Tada prasidėjo tolimesnė programa.

Pirmas kalbėjo iš New York'o atvykęs lietuvių rašytojų draugijos pirmininkas Paulius Jurkus. Jis pasveikino suaktyvininką, prisiminė tos draugijos istoriją, veiklą Lietuvoje, okupacijos metais, jos atgaivinimą Vokietijoje ir perkėlimą i Ameriką, ryškino jos dabartinius rūpestius ir paskirtį.

Aktorė Audrė Budrytė dviem atvejais paskaitė dvi ištraukas iš suaktyvininko kūrybos. Pirmą ištrauką buvo iš „Velnio balos“, antrąją iš „Tetos Domicės“.

Tarp skaitymų apie suaktyvininko kūrybą kalbėjo dr. Kęstutis Koblys. Jis yra daug rašęs apie lietuvių literatūrą, jos problemas, autorius. Mėgsta jis ir humorą. Ir šiai kalbai tuo humoru pasinaudojo. Kaip dažnai tokiais atvejais prelegentas daugiausia kalba apie save, pradeda nuo savęs ir paskui visą dėstymą taip tęsia. Ir dr. Koblys kalbėjo, kaip ir kada jis susipažino su Jankaus kūryba, paskui su patiu autoriumi, ir tada vėl grįžo lyg prie pagrindinės temos – emė apie save kalbėti. Tie įtarpai ir sukėlė daug juoko. Salė priėmė prelegento sėmąjį ir palydėjo plojimais. Taip

apžvelgdamas, jis perėjo per Jankaus kūrybą, ją apibūdindamas, įtvirtindamas lietuvių literatūroje.

Buvo gauta daug sveikinimų. Vadovė pranešė, kad jų ne-skaitys. Jie bus paskelbti leidinyje, kurį šis komitetas rengia. Rengėjai kaip dovana suaktyvininkui nori išleisti jo ilgą istoriją „Ipatelio šnekos“, kuri buvo spausdinta *Draugo* atkarpoje. Kvietė susirinkusius gūka prisidėti prie šio leidinio.

Iškilnių pabaigoje žodį tarė pats suaktyvininkas. Prisiminė, kaip jis pėstias išėjo iš Lietuvos karo metu, pasakojė, kaip jis kuria charakterius. Jie paimti iš gyvenimo, bet jo fantazijos išvystyti, naujai perkurti. Taip jo kūryba yra savotiškas „melas“. Visa tai sujungia tvirta intriga. Padėkojo rengėjams ir visiems dalyviams, padalijo dovanėle, savo ekslibrio atpaudus.

Ten vaizduojama senoviška trobelė. Tai jo gimtasis namas. Ekslibrij sukūrė jo marti, sūnaus Almio žmona. Kalbėdamas apie šią dovaną, jis pasakė tokį sakini: „Mes visi nuo to paties kelmo“. Taip ir susimąstai apie mūsų tautos vargingą praeitį. Iš tų vargingų namelių, bakūžių ir

atėjo mūsų didžioji kūryba, didieji žmonės, kurie jau sukūrė naująją Lietuvą.

Sukakties proga „Ryto“ leidykla Lietuvoje išleido jo pasakojimą *Papelių Skirpatūnas*. Įdomus pasakojimas apie sovietinius laikus Lietuvoje. Kaip įprasta

autorii, papasakota tai su gera intriga. Knygutė – 70 puslapių.

Belaukiant šių suaktyvinių metų, 1996 metais „Džiugo“ leidykla išleido autorius Kaledų pasaką – *Grigo ratai*. Leidinys teturi 16 puslapių, labai gausiai iliustruotas. Kiekviename puslapyje daug ornamentikos,

kitur piešiniai užima visą puslapį. Gaila, kad nepažymėta, kas iliustravo.

Belieka laukti šio renginio komiteto paskelbto išpareigojimo išleisti „Ipatelio šnekas“.

Rašytojas Jurgis Jankus ilgai gyveno Rochester, New York. Jis

Jurgis Jankaus šventė motu Detroit'o savo valka, valkačiu, provalkačiu ir kitu giminių tarpe – ant kelio laiko provalkačiu Lailą ir Dianą. Dešinėje stovi jo sūnus Almis.

ir jo žmona Kotryna turėjo keturis sūnus. Du iš jų jau mirė. Detroit'e gyvenęs inžinierius Eugenijus mirė prieš 13 metų. Jis buvo vedęs Danutę Radzevičiūtę. Jiedu turėjo keturis vaikus: Viktorę, Kristiną, Paulių, Rimutę. Rimutė dar netekėjusi. Provalkačių yra net aštuoni. Visi jie dalyvavo šioje šventėje.

Prieš keletą metų mirė rašytojo žmona Kotryna. Tada teko persitvarkyti, persikelti gyventi pas vaikus. Jį pakvietė martelė Danutė, a.a. sūnaus Eugenijaus žmona. Prieš trejus metus jis iš Rochester'io persikėlė i Detroit'a ir čia rado puikias sąlygas. Namai pilni šilumos, lankosi jo plati giminė, o jis gali rašyti.

Savo kambaryje turi du stalus. Prie vieno tik rašo. Ir keista, beveik nepatikima, jis rašo ranka su įprasta, Lietuvoje naudota metaline plunksnele. Ir jo braižas gražus, lengvai įskaitomas. Raidės mažokos, bet grakščiai viena prie kitos pristatytos, taip sudaro žodžius, o žodžiai sakinius ir t.t. Ir niekur jokių pataisymų, išbraukimų. Ar jis nebus vienintelis rašytojas, kuris iš karto parašo originalų tekstą? Paskui nei braukia, nei taiso. Anksčiau per tūkstantį metų žmonės rašė žasies plunksna, 1884 metais iš-

(Nukelta i 4 pol.)

Suvalkijos Sintautai

JURGIS GIMBUTAS

Išspausdinta puiki monografija apie Šakių rajono miestelį Sintautus ir jo buvusiojo valsčiaus kaimus. Knygos antraštė „Sintautai. Žvirgždaičiai“ (Vakarinių naujienų leidinys: Vilnius, 1996). Tai yra mokslinių ir populiarių straipsnių rinkinys, 432 puslapiai, iliustruotas, tiražas – 1.000. Redakcinės komisijos pirmininkas – Venantas Mačiekus. Finansavo Petras Jonušas ir Šakių rajono savivaldybė.

Knygos genezė ir paskirtį nusako „Pratarmė“, tad cituoju ją išsiai:

„Vilniaus universiteto kraštotyrininkų klubas 'Ramuva' Sintautų apylinkės kompleksiskai tyrinėjo 1987 m. rugpjūčio pirmąsias dvi savaites. Tai buvo 18-oji klubo vasaros ekspedicija, kurioje dalyvavo 130 kraštotyrininkų. Ekspedicijai vadovavo Vilniaus universiteto dėstytojas Venantas Mačiekus. Kraštotyrininkai dirbo susiskirstę į penkias darbo grupes: sociologų, istorikų, etnografų, kalbininkų ir faunosakinkų.

Šeši sociologai (vadovas – dr. Jonas Mardosa) tyrė jaunimo, vyresnio amžiaus darbingų žmonių ir pensininkų socialines ir kultūrines problemas.

Istorikai (11 kraštotyrininkų, vadovas – Aloyzas Petrašiūnas) užrašė 450 mašinraščio puslapių atsiminimų apie Sintautų istorinę ir kultūrinę praeitį. Atsiminimai saugomi Vilniaus universiteto Mokslinės bibliotekos rankraščių skyriuje, Istorijos instituto ir Šakių kraštotyros muziejuje.

Daugiausia ekspedicijoje dirbo etnografai, net 43 žmonės (vadovas – dr. Vacys Milius). Tyrimo 34 temos. Surinkta medžiaga sudaro apie 1.300 mašinraščio puslapių. Etnografams talkino 27 dailininkai. Etnografiniai aprašai yra saugomi Vilniaus universiteto Mokslinės bibliotekos rankraščių skyriuje, Istorijos instituto etnografijos skyriaus rankraštyne, Liaudies buities ir Šakių kraštotyros muziejuose. Didžiąją dalį dailininkų piešinių įsigijo Liaudies buities muziejus, šiek tiek – Lietuvos valstybės ir kultūros istorijos muziejus.

Sintautai prieš karą

Kalbininkai (23 kraštotyrininkai, vadovė – Vilniaus universiteto dėstytoja Birutė Jasiūnaitė) užrašė ir perdavė Lietuvių kalbos institutui 500 vietovardžių, 4.500 žodžių su sakiniiais, užpildė leksikos anketų.

Devyniolikos tautosakininkų grupė (vadovė – Vilniaus universiteto daktarantė Janina Švambarytė) išrašė ir magnetines juostas, išsifavo tekstus ir perdavė Lietuvių literatūros ir tautosakos institutui 1.682 tautosakos kūrinius (iš jų 833 dainas su melodijomis, 218 sokių ir žaidimų, 225 pasakojamosios tautosakos, 283 smulkiosios tautosakos ir 123 kitokios tautosakos kūrinius).

Šios knygos straipsniai parengti remiantis ekspedicijos metu surinkta bei įvairiuose archyvuose ir spaudoje rasta medžiaga. Dėl knygos ribotos apimtys ir kitų priežasčių į knygą pateko tik dalis ekspedicijoje surinktos medžiagos.

Sintautų knyga pradeda jau mirusio Vilniaus universiteto profesoriaus Česlovo Kudabos geologinę apžvalgą. Ant buvusių marių dugno ledynai suformavo tą Suvalkijos lygumų kraštovaizdį. Toliau eina itin išsami detalizuota Kazio Misiaus studija „Iš Sintautų miestelio ir apylinkių praeities“. Čia verta kai kas paminėti iš tos istorijos. Kryžiuočių nualintose žemėse užaugo girtos. Iš naujo kūrėsi sodybos nuo

15 amžiaus. Pradžioje mažytis kaimas, vėliau gerokai išaugęs, labai nukentėjo nuo maro, gaisrų, karų. Misius surašė pirmųjų gyventojų pavardes, parapijos ir mokyklos istoriją. 1827 metais Sintautai turėjo 334 gyventojus – jau miestelis, o parapijoje buvo 52 gyvenvietės. Didžiausi kaimai buvo: Katiliai su 251 gyventojais, 31 kiemu; Kiaulūpiai – 242 gyventojai. Skaistgiriai – 230 gyventojų, Striupai ir Vilkeliškiai – po 208 gyventojus, po 28 kiemus. 1923 metais Sintautuose gyveno 637 žmonės, o 1970 metais – 618.

Sintautų miestelis su savo apylinkėmis davė Lietuvai daug nusipelnusių inteligentų. Po to, kai Anglija pripažino Lietuvos valstybę de facto, miestelyje įvyko net 15.000 žmonių pasitenkinimo demonstracija. Lietuvos kariuomenė įsirašė nemažai savanorių. Tuoj pat įsikūrė organizacijų skyriai: 1920 metais Krikščionių demokratų partijos, pavasarininkai, vėliau tautininkai, šauliai. Pastarieji suorganizavo daug vaidinimų ir pobuvių jaunimui. 1929 metais miestelyje veikė šešios krautuvės. Kapinės palaidotas poetas Pranas Vaitaitis – yra jam akmeninis paminklas. Sintautuose pasijungė kun. Antanas Tatarė. Po jo veikė klebonas Juozas Vasiukevičius, pagelbėjęs platinai lietuvišką spaudą draudimo gaidynėje.

Sovietinėje okupacijoje kaipmat 1945 metais susiorganizavo lietuvių partizanai. Priklausė „Tauro“ apygardai. Ten miškų nėra, tai slapstėsi ūkiuose ar miestelyje. O čia pat veikė „Išreikštinis bataljonas“ (= stribai). Susirėmimuose žuvo abiejose pusėse maždaug po 10 vyrų.

Kitas Kazio Misiaus straipsnis „Sintautų žymieji sintautiečiai“ duoda enciklopedinių žinių apie iš ten kilusius žymūnus: inžinierius Bronius Banaitis (miręs Brooklyn'e 1967 metais) kompozitorius Kazimieras Viktoras Banaitis (miręs taip pat Brooklyn'e 1963 metais), judviejų tėvas spaustuvininkas Saliamonas Banaitis, diplomatas Bronius E. Dilidė (miręs Čikagoje 1981 metais), pedagogas Antanas Daniliauskas (apie jį šioje knygoje yra Julijos Daniliauskienės atskiras straipsnis), Vincas Daniliauskas (kanadiečio inžinieriaus Juozo V. Dainio tėvas), mokytojas Antanas Kaunas – buvęs Kauno „Aušros“ gimnazijos vicedirektorius, ir daugiau Kaunų; kalbininkas Juozas Pikčilingis, dailininkas Jonas Prapuolenis, teologas kun. Kazys Reklaitis (miręs Romoje 1967 metais), varpininkas gydytojas Juozas Rugys, vyskupas Justinas Staugaitis, Vasario 16 Akto signataras Jonas Vailokaitis (miręs Vokietijoje 1944 metais), verslininkas kun. Juozas Vailokaitis ir daug kitų. Autorius Kazys Misius naudojo literatūrą ir dokumentų archyvais. Viską moksliskai pagrindė. Didžioji knygos dalis skirta etnografijai. Profesorius Vacys

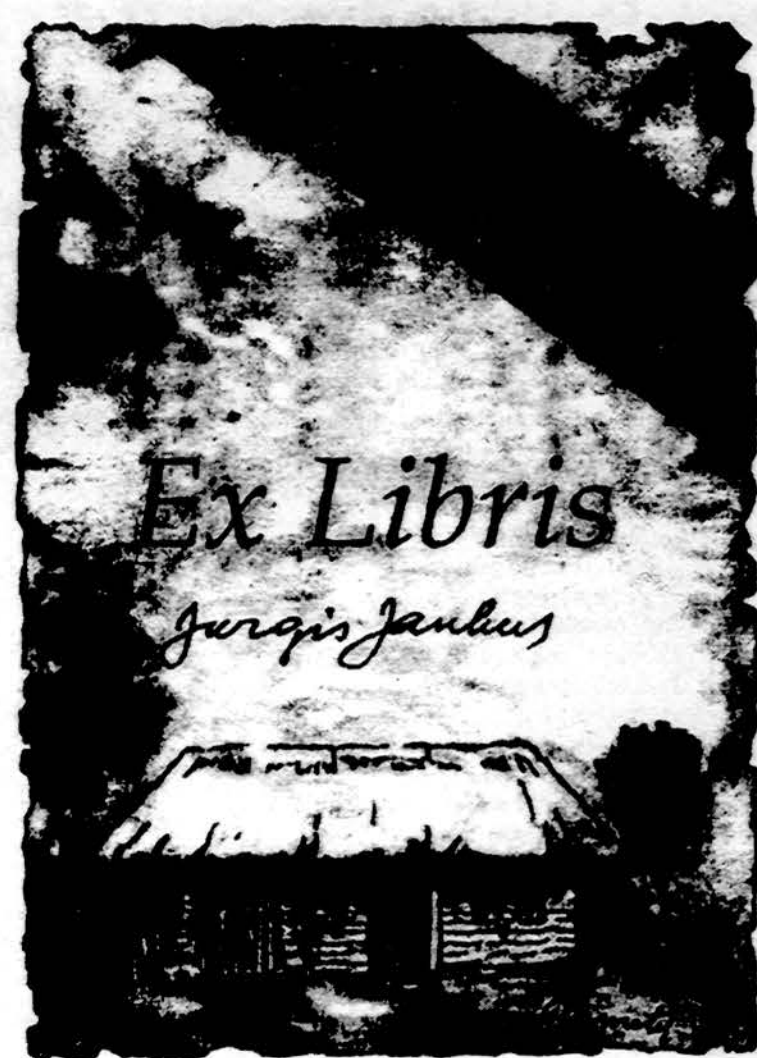
Milius rašo apie kapines, iliustruodamas geležinių kryžių ir tvorėlių piešiniais. Nurašė keletą antkapinių paminklų išrašų, pavyzdžiui, „Palikote mus, bet mes pas Jus ateisim“. Pagal suvalkiečių paprotį kartais ir į vieną artimą asmenį kreipiantis rašoma „Jūs“.

Vingaudas Baltrušaitis nagrinėja vieną tipišką 19-ojo

amžiaus gyvenamąjį namą, vadinamą stuba, su jos planu. Dar 25 autoriai rašo apie žemdirbystę, gyvulių ganyimą, darbų taktas, bitininkystę, darželius, paukščių ūkį, tradicinį maistą, aukskų balinimą ir jų dažymą, skalbimą. Redakcinės komisijos pirmininkas Venantas Mačiekus giliau pastudijavo „Kada krivulė po kaimus keliavo“.

Antroji knygos pusė skirta visokiems kaimo gyvenimo papročiams, žaidimams, liaudies astronomijai bei meteorologijai, medicinai, veterinarijai. Pabaigoje įdėta 30 puslapių tautosakos tekstų ir gaidų. Jaunas dr. Žilvytis Šakys trumpai panašino jaunimo brandos apeigas, išveddamas, kad „Suvalkijoje galima rasti labai vertingų etnografinių duomenų apie jaunimo papročius. Tai prieštarauja nuomonei, kad pačius idomiausius papročius berandame tik Dzūkijoje“.

Apie Žvirgždaičius nieko nėra atskirai, tai neaišku, dėl ko tas miestelio vardas įrašytas knygos antraštėje. Yra Žvirgždaičių valsčiaus planelis su jo kaimais. Tokios lokalinės monografijos, kaip *Sintautai* metodiskai dokumentuoja senąją Lietuvos kaimų kultūrą, kuri šiais laikais yra sumiesionėjusi. Nebėra senosios bendruomenės.

Jurgio Jankaus šventė

(Atkelta iš 3 psl.)

rasta plieninė plunksna, kuri greitai išstūmė žąsies senelę plunksną. Ji išsilaikė labai ilgai. Metalinė plunksna pakeitė rašymo mašinėlę, o dabar visus išgąsdino kompiuterinė mašinėlė.

Rašytojas Jurgis Jankus vis primindavo: „laikyk plunksnelę drėgną“, – rašyk. Ir jis to linki savo draugams rašytojams. O visi jo skaitytojai jam taip pat linki, kad ta plunksnelė vis būtų pamirkyta rašale ir dar parašytų daug daug gražių ir idomų knygų.

Rašytojo Jurgio Jankaus jubiliejaus minėjimo komitetas Detroit'e sužinojo, kad mūsų gerbiamas rašytojas turi rankraščių net 16-ai knygų, kurių išspausdinimas būtų didelis turtas lietuvių literatūrai. Šia proga Detroit'o Lietuvių Bendruomenės apylinkės valdyba pasiryžo sukelti lėšų išleisti bent tris Jurgio Jankaus knygas. Tam reikia surinkti maždaug 9.500 dolerių. Detroit'o literatūros puoselėtojai jau surinko daugiau nei 1.900 dolerių. Šia proga kviečiame literatūros mylėtojus bei šiaip dosnius žmones prisidėti savo aukomis ir tuomi paramti šį kilnų tikslą. Čekius rašyti: Lithuanian American Community, Inc. vardu ir siųsti Vytui Rauckiui, 25522 Livingston Circle, Farmington Hills, Michigan 48335. Visos aukos nurašomos nuo federalinės valdžios apmokėtinamų įplaukų.

Lietuvos Kultūros ministras, kalbininkas, lituanistas dr. Zigmantas Zinkevičius, poetas Kazys Bradūnas ir Kazimieras Bradūnas kalbasi Vilniuje, Ritos (Kviklytė) ir Edmundo Kulikausko namuose.

Edmundo Kulikausko nuotrauka

Aktoriui Regimantui Adomaičiui – 60

Sausio 31 dieną kino ir teatro aktoriui Regimantui Adomaičiui sukako 60 metų. Tą dieną Lietuvos Akademiniame Dramos teatre buvo vaidinamas spektaklis „Aprėngėjas“, kuriame Regimantas Adomaitis sukūrė pagrindinį vaidmenį. Po spektaklio aktorių sveikino Lietuvos prezidentas Algirdas Brazauskas, Seimo pirmininkas Vytautas Landsbergis, premjeras Gediminas Vagnorius, kino ir teatro žmonės.

Teatro administratore Janina Žvikaitė sakė BNS, kad „Aprėngėjas“ jubiliejiniam vakarui teko atsitiktinai. „Tik sudarę sausio mėnesio repertuarą, pastebėjome, kad spektaklio data sutapo su aktoriaus gimtadieniu“, sakė administratore. Regimantas Adomaitis sukūrė daugiau kaip aštuoniasdešimt vaidmenų. Jau 30 metų jis dirba Akademiniame Dramos teatre.

(BNS)

Isteigta Šatrijos Raganos premija

Mazeikių rajono savivaldybė įsteigė kasmetinę Šatrijos Raganos premiją, kuri nuo 1998 metų bus skiriama aktyviai literatūriname ir kultūriniame gyvenime dalyvaujantiems Mazeikių rajono gyventojams.

Premija (šiemet – 900 litų) įsteigta siekiant įamžinti žymios meno, mokslo ir kultūros veikėjos

Marijos Pečkauskaitės – Šatrijos Raganos, gyvenusios Mazeikių rajone, atminimą. (BNS)

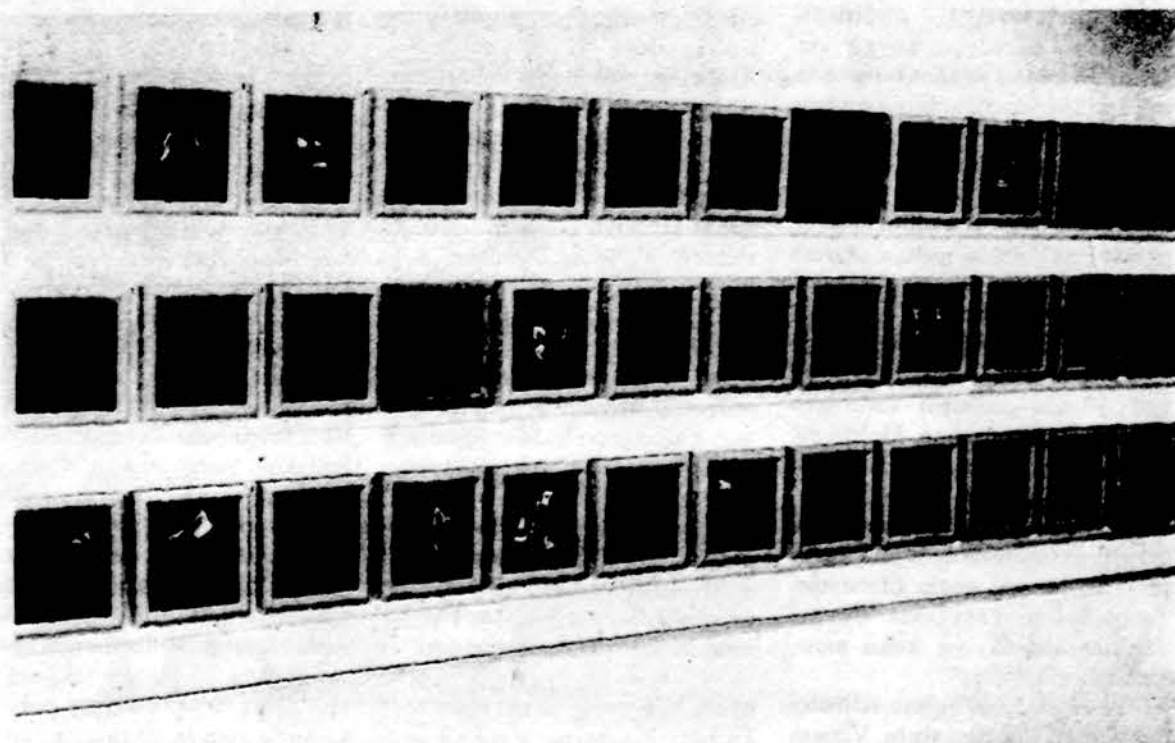
Japonijos kino festivalis

Vilniaus „Helios“ kino teatre vasario 10-14 dienomis vyks Japonijos kino festivalis, skirtas Japonijos ambasados Lietuvoje atidarymui pažymėti. Japonų kino šventės atidaryme vasario 10 dieną sveikinimo kalbą sakys

Japonijos ambasadorius Lietuvai Takaya Suto. (BNS)

Algimanto Kežio ir Zino Kazėno parodos

Algimanto Kežio fotografijų ciklo „Cityscapes II“ ir Zino Kazėno tapybos darbų „Drugeliai ir kiti skraidantys objektai“ parodos dar vyksta šį savaitgalį, vasario 8-9 dienomis, Lietuvių dailės muziejuje, Pasaulio lietuvių centre, Lemont, Illinois.

Zino Kazėno miniatiūrų paroda Lietuvių dailės muziejuje, Lemont, Illinois.

Jono Tamulaičio nuotrauka

Sintautų bažnyčios didysis altorius